Socialutskottets betänkande 1983/84:22

om vissa socialtjänstfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas ett antal motioner rörande dels socialtjänstens verksamhet på barn- och ungdomsområdet, dels vissa allmänna frågor. Bl. a. behandlas vistelsebegreppet i socialtjänstlagen, kommunalt stöd till politiska ungdomsorganisationer, utredning i barnavårdsärenden, umgängesrätt vid förbud att flytta barn, rätten för unga över 15 år att föra talan enligt socialtjänstlagen samt slutligen vissa frågor rörande lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Samtliga motionsyrkanden avstyrks, i flertalet fall med hänvisning till socialberedningens inom kort slutförda översyn av socialtjänstlagstiftningen. Utskottets c-ledamöter reserverar sig mot utskottets beslut i fråga om kommunalt stöd till politiska ungdomsorganisationer och m-ledamöterna mot de beslut som rör vissa ändringar i LVU.

Motionsyrkanden

I motion 1983/84:330 av Kerstin Anér (fp) hemställs att riksdagen begär att regeringen ger socialstyrelsen i uppdrag att skyndsamt utarbeta riktlinjer för barnavårdsutredningar och för handläggning av ärenden som gäller sexuella övergrepp mot barn.

Motiveringen till motionsyrkandet finns i motion 1983/84:327.

I motion 1983/84:787 av Lena Öhrsvik (s) hemställs att riksdagen beslutar om komplettering av 28 § socialtjänstlagen i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1983/84:1212 av Margareta Gard (m) föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer att vistelsebegreppet enligt socialtjänstlagen blir föremål för vidare utredning och åtgärder i syfte att undvika särskild betalning för kommuner med kriminalvårdsanstalter.

I motion 1983/84:1643 av Lena Öhrsvik (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär lagförslag som skapar klarhet beträffande de i motionen påtalade oförenliga bestämmelserna i socialtjänstlagen och föräldrabalken.

I motion 1983/84:2242 av Margareta Gard (m) och Gullan Lindblad (m) hemställs att riksdagen begär att regeringen låter utreda frågan om socialtjänstlagen skall förses med en regel som tydligt anger i vilken omfattning kommuner och landstingskommuner får lämna stöd till de politiska ungdomsorganisationerna.

I motion 1983/84:2251 av Olof Johansson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning som klargör kommuners och landstings självbestämmanderätt vad gäller bidragsgivning för skolning i politisk demokrati, som utövas genom ungdomens egna sammanslutningar.

I motion 1983/84:2493 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs, såvitt nu är i fråga (yrkandena 11–13),

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådan ändring i 1 § p. 2 lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) att i lagen införs åtgärdsmöjligheterna föreskrifter rörande den unges levnadsförhållanden samt övervakning,
12. att riksdagen beslutar att 1 § p. 2 i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) skall ha följande lydelse: Den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för fara genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat därmed jämförbart beteende,
13. att riksdagen hos regeringen skyndsamt begär förslag om sådan ändring i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) att utvidgade möjligheter ges att under längre tid än sex månader kvarhålla unga missbrukare för vård.

Allmän bakgrund

Den 1 januari 1982 trädde socialtjänstlagen (1980:620) (SoL) i kraft, varvid bl. a. barnavårdslagen (1960:97), lagen om nykterhetsvård (1954:579) och lagen om socialhjälp (1956:2) upphörde att gälla. För handläggning av individuella ärenden enligt socialtjänstlagen gäller bl. a. att inga åtgärder rörande vuxna kan beslutas eller genomföras mot den enskildes vilja. Rätt till bistånd enligt 6 § socialtjänstlagen inträder när den enskilde behöver socialtjänstens insatser för sin försörjning eller livsföring i övrigt och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Härmed avses inte enbart situationer när någon behöver ekonomisk hjälp utan också exempelvis situationer när äldre eller handikappade i sitt dagliga liv är beroende av andras insatser, när barn som far illa behöver tas om hand eller när den som missbrukar alkohol eller narkotika behöver vård och behandling genom socialnämndens försorg.

Socialtjänstlagen kompletteras av dels lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), dels lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). LVU ger möjlighet att bereda underåriga erforderlig vård när sådan inte kan åstadkommas på frivillig väg. LVM ger en motsvarande möjlighet när det gäller vuxna missbrukare av alkohol eller narkotika.

Socialberedningen (S 1980:07) har uppdraget att följa och utvärdera socialtjänstreformen. Beredningen har i december 1982 erhållit nya direktiv (Dir. 1982:106) som ersätter de tidigare utfärdade direktiven.

Utgångspunkten för beredningens utvärdering är att den nya lagstiftningen skall ligga fast i sina grunddrag. Beredningen skall främst koncentrera arbetet till bestämda områden. Beredningen har dock frihet att ta upp de frågor som aktualiseras under den allmänna uppföljningen.

Beredningen beräknar att avge två delbetänkanden under första halvåret 1984, ett beträffande psykiatrisk vård och ett beträffande vård av unga. Beredningen beräknar att avsluta sitt arbete under år 1984.

Vistelsebegreppet i socialtjänstlagen

Motion

I motion 1983/84:1212 av Margareta Gard (m) föreslås att vistelsebegreppet enligt socialtjänstlagen blir föremål för vidare utredning och att åtgärder vidtas i syfte att undvika särskild betalning för kommuner med kriminalvårdsanstalter. Motionären anför bl. a. att en stor andel av de intagna på kriminalvårdsanstalter har missbruksproblem. I vissa fall kan intagna lämnas medgivande att vistas utanför anstalten enligt 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. En vanlig placering är då vid behandlingshem för narkotika- eller alkoholmissbrukare. Den kommun inom vilken anstalten är belägen kan härigenom tvingas betala ersättning för intagna som överförs till behandlingshem. Det måste enligt motionären ifrågasättas om vistelsebegreppet enligt socialtjänstlagen även i fortsättningen skall användas vid fastställande av betalningsskyldighet för anstaltskommuner när det gäller i anstalt intagna icke-kommunmedlemmar.

Motionären hänvisar även till att staten enligt 3 § brottsskadelagen (1978:413) ersätter skador som uppkommit vid brott begångna av intagna i kriminalvårdsanstalt.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt 3 § socialtjänstlagen har kommunen det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän. Det yttersta ansvaret innebär bl. a. att socialnämnden skall svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det (5 §). Den som vistas i kommunen har vidare rätt till bistånd för sin försörjning och sin livsföring i övrigt, om hans behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Den enskilde skall genom biståndet bl. a. tillförsäkras en skälig levnadsnivå (6 §).

Socialtjänstlagen gör inte någon åtskillnad mellan dem som är bosatta inom kommunen och dem som utan att vara bosatta där vistas i kommunen (tillfällig vistelse).

I regeringens proposition 1979/80:1 om socialtjänsten anförs beträffande

kommunens ansvar bl. a. att det är vistelsekommunen som skall lämna den enskilde stöd och hjälp, och att det således är den kommun där den enskilde befinner sig när hjälpbehovet inträder som har ansvaret för att den enskilde får den hjälp som han behöver, men att detta inte bör leda till att vistelsekommunen skall vidta alla de åtgärder som kan behövas när den enskilde är bosatt i annan kommun (s. 523).

När socialnämnden i en kommun ger bistånd i form av placering i familjehem eller i hem för vård eller boende i en annan kommun har placeringskommunen kvar ansvaret för den som har placerats (22 §). Den nya vistelsekommunen får dock ansvaret för att den enskilde får den hjälp och det stöd som inte hör samman med att bistånd ursprungligen meddelats i form av placering i familjehem eller hem för vård eller boende. Vistelsekommunen har t. ex. ansvaret för sådana insatser som normalt tillkommer alla andra i kommunen. Först sedan det ursprungliga behovet är tillgodosett upphör ansvaret för den socialnämnd som fattat beslutet om placeringen.

Regeln om placeringskommunens ansvar gäller bara när det är socialnämnden som svarar för placeringen. Vid placering initierad av annat samhällsorgan gäller huvudprincipen om vistelsekommunens ansvar, t. ex. om någon tas in i fängelse.

I 72 § socialtjänstlagen regleras frågan om *överflyttning av ärenden* mellan kommuner. Ett ärende som avser vård eller någon annan åtgärd beträffande en enskild person kan med stöd av detta lagrum flyttas över till en annan socialnämnd, om denna nämnd samtycker till det. I propositionen (Del A s. 523) uttalas bl. a. att vistelsekommunen bör kunna flytta över ett ärende till hemkommunen, om den enskildes hjälpbehov lämpligen kan tillgodoses där men att en sådan överflyttning dock bara lär komma i fråga när den enskilde under en längre tid har behov av insatser inom socialtjänsten.

Enligt den tidigare socialhjälpslagen gällde att den kommun som gav obligatorisk socialhjälp till någon som var mantalsskriven i annan kommun hade rätt att kräva mantalsskrivningskommunen på ersättning. Detta ger socialtjänstlagen inte möjlighet till. Huvudprincipen är att den kommun som enligt socialtjänstlagen är skyldig att utge bistånd också skall stå för kostnaderna därför. Detta gäller även för det fall då bistånd ges vid tillfällig vistelse. Däremot reser socialtjänstlagen inte några hinder mot att kommuner sluter *frivilliga överenskommelser om kostnadsfördelningen* avseende bistånd som utges vid tillfällig vistelse i annan kommun än där vederbörande är bosatt, t. ex. någon form av avtal mellan bosättningskommun och vistelsekommun. Sålunda har Svenska kommunförbundet den 25 februari 1983 beslutat anta en rekommendation beträffande vistelsekommuns kostnadsansvar för bistånd i form av färdtjänst (s. k. interkommunal färdtjänst). Genom beslutet rekommenderas kommunerna att anta vissa regler om kostnadsfördelning kommuner emellan för färdtjänstresor.

Socialstyrelsen har i allmänna råd 1981:1 Rätten till bistånd och i flera meddelandeblad behandlat frågan om vistelsekommunens skyldigheter.

Gränsdragningen mellan socialtjänstens och kriminalvårdens ansvarsområden behandlas utförligt i propositionen om socialtjänsten (Del A s. 149–151). När någon är intagen i anstalt svarar staten för alla med vården förenade kostnader. Det poängteras dock särskilt i propositionen att vad som sägs inte innebär någon begränsning av klientens rätt att på samma villkor som gäller för andra få ekonomisk hjälp eller annat bistånd inom socialtjänsten.

I rätten till bistånd (Allmänna råd från socialstyrelsen 1981:1) sägs bl. a. följande om kriminalvårdens och socialnämndens ansvar för den som är intagen i fängelse (s. 27).

När det gäller personer som är intagna på kriminalvårdsanstalt svarar staten för alla med vården förenade kostnader. Däremot kan kriminalvården inte svara för den intagnes egna kostnader. Den som inte kan betala sin hyra riskerar t. ex. att stå utan bostad vid frigivningen. Det ankommer på socialnämnden att ta ställning till hur man bör förfara i sådana fall. Det torde emellertid knappast kunna göras gällande att rätten till bistånd enligt 6 § SoL inkluderar en rätt för den som avtjänar straff att få hyran betald. En sådan insats från socialnämndens sida är en rent förebyggande åtgärd som kommunen får vidta även om den enskilde inte har rätt till bistånd. Är strafftiden kort – t. ex. under sex månader – kan det vara rimligt att i avvaktan på frigivningen bistå den intagne med hyresbetalningarna om inte han själv eller någon närstående kan stå för dem. Vid längre strafftider bör man överväga möjligheten att överlåta lägenheten mot löfte från kommunen att försöka få fram en annan lägenhet när personen friges.

Det får anses ankomma på kriminalvården att stå för de kostnader som uppkommer när en person blir intagen i kriminalvårdsanstalt. För personer som har frigivningspermission för att söka ordna sin sociala situation gäller därför att resor till och från anstalten och bidrag till utrustningen när klienten lämnat anstalten skall bekostas av kriminalvården. Kostnader som kan uppkomma i övrigt för den som har frigivningspermission får bestridas på samma sätt som gäller för alla andra. Behöver en permitterad bistånd för sin försörjning eller livsföring i övrigt har han rätt härtill enligt 6 § SoL om hans behov inte kan tillgodoses på annat sätt.

Enligt 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt kan intagna i vissa fall lämnas medgivande att vistas utanför anstalten. En vanlig placering är i behandlingshem för missbrukare eller i familjehem. Så länge verkställigheten pågår, dvs. vanligtvis fram till beräknat datum för villkorlig frigivning, svarar staten för kostnaderna när någon vistas på behandlingshem eller i familjehem. Svenska kommunförbundet har i ett cirkulär (77. 106) uttalat att kommunerna därefter skall överta kostnadsansvaret.

Regeringsrätten fastställde i oktober 1983 en dom av en länsrätt där en intagen i kriminalvårdsanstalt beviljats socialbidrag, från den kommun där han hade sin bostad, till hyresskuld och löpande hyra. Det är dock osäkert hur långtgående slutsatser som kan dras av rättsfallet med hänsyn till de speciella omständigheter som förelåg. Den intagne hade enligt uppgift i domen s. k. frigång från anstalten för att gå på en kurs i AMU:s regi. Varje helg hade han 36 timmars permission till bostaden, som var belägen i en

annan kommun. Länsrätten hänvisade i domen bl. a. till att det var olämpligt att den intagne vräktes från sin bostad när han inom kort skulle friges, och att det skulle bli svårt för honom att skaffa en annan likvärdig bostad. Regeringsrätten fastställde domen med ett påpekande att vid den aktuella tidpunkten den intagne fick anses ha vistats i kommunen där bostaden var belägen.

Kriminalvårdsstyrelsen har till regeringen redovisat vissa erfarenheter och problem i fråga om handläggning av ärenden om bistånd till intagna på kriminalvårdsanstalter. Styrelsen påpekar att samarbetet mellan kriminalvårdens och socialtjänstens personal har försvårats genom olika tolkningar av socialtjänstlagen och socialstyrelsens allmänna råd. Problem med placeringar utanför anstalt enligt 34 § redovisas. Behandlingshem som tar emot intagna kräver ofta en ansvarsförbindelse före placeringen för kostnaderna för vården efter frigivningen när kriminalvårdsstyrelsens ansvar upphör. I ett ärende hade en intagen gjort framställning om bistånd i form av sådan ansvarsförbindelse till fyra olika kommuner, som alla avslagit framställningen.

Regeringen har överlämnat kriminalvårdsstyrelsens skrivelse till socialberedningen.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare under riksmötet behandlat frågan om vistelsekommunens skyldigheter i samband med en motion om bl. a. belastningen för vissa turistorter. Utskottet anförde därvid följande beträffande vistelsekommunens skyldigheter (SoU 1983/84:1 s. 39).

När det gäller vistelsekommunens resp boendekommunens skyldigheter förutsätter utskottet att socialberedningen kommer att ta upp denna fråga i samband med sin behandling av frågan om socialbidragens utveckling och om så erfordras framlägga förslag till ändring. I övrigt får utskottet hänvisa till vad som redovisats ovan om de preciseringar som i olika sammanhang gjorts av socialstyrelsen. Utskottet förutsätter att styrelsen fortsätter att bevaka dessa frågor och om så erfordras aktualiserar dem i bl. a. socialberedningen. Utskottet vill vidare peka på den möjlighet som frivilliga överenskommelser om kostnadsfördelningen mellan kommunerna kan innebära för särskilt hårt kostnadsdrabbade kommuner, t. ex. turistorter. Sålunda har grunden lagts för en sådan kostnadsfördelning på färdtjänstområdet genom Svenska kommunförbundets rekommendation om s. k. interkommunal färdtjänst.

Kommunalt stöd till politiska ungdomsorganisationer

Motioner

I motion 1983/84:2242 av Margareta Gard (m) och Gullan Lindblad (m) yrkas att riksdagen begär att regeringen låter utreda frågan om socialtjänstlagen skall förses med en regel som tydligt anger i vilken omfattning kommuner

och landstingskommuner får lämna stöd till de politiska ungdomsorganisationerna.

Motionärerna anför bl. a. att det i den numera upphävda barnavårdslagen år 1965 intogs en bestämmelse som medgav att kommunerna gav stöd till bl. a. de politiska ungdomsorganisationerna. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i socialtjänstlagen, vilket är en ofullkomlighet.

I motion 1983/84:2251 av Olof Johansson (c) begärs förslag till lagstiftning som klargör kommunernas och landstingskommunernas självbestämmanderätt vad gäller bidragsgivning för skolning i politisk demokrati, som utövas genom ungdomens egna sammanslutningar. Motionären hänvisar bl. a. till att kammarrätten i Stockholm nyligen har avgjort två mål om kommunalt stöd till politiska ungdomsförbund och anför att på grund av frågans principiella betydelse riksdagen bör klargöra sin inställning. Riksdagen bör enligt motionären klargöra att skolning i politisk demokrati som utövas genom ungdomens egna sammanslutningar ryms inom den ram som kommuner och landsting har att fritt pröva.

Gällande bestämmelser m. m.

Regeringsrätten förklarade den 20 februari 1964 i tre utslag (Regeringsrättens årsbok 1964 not. S 60 samt I 42 och 43) att kommun inte lagligen kunde lämna bidrag till politisk ungdomsorganisation, om inte genom särskilda föreskrifter eller eljest säkerhet skapades för att medlen inte kom att främja organisationens politiska verksamhet. Det kunde nämligen enligt regeringsrätten inte anses ligga inom den kommunala kompetensen att understödja politisk verksamhet.

Med anledning härav föreslog regeringen i proposition 1965:69 att *barnavårdslagen* (1960:97) skulle ändras på det sättet att barnavårdsnämnden bl. a. skulle få befogenhet "att stödja den personlighetsutvecklande och samhällsfostrande verksamhet som utövas genom ungdomens egna sammanslutningar" (3 §). Med lagändringen avsågs följa att kommunalt stöd också skulle kunna lämnas till de politiska ungdomsorganisationerna. Lagändringen trädde efter riksdagsbehandling (2LU 43, rskr 212) i kraft den 5 juni 1965. Bestämmelsen upphörde att gälla den 1 januari 1982 då socialtjänstreformen trädde i kraft.

Föredraganden anförde i propositionen (1965:69) som skäl för denna geomförda lagändring bl. a. att de politiska ungdomsorganisationerna fyller en mycket viktig funktion och att det kommunala stödet till organisationernas verksamhet ingår som ett betydelsefullt led i barnavårdsorganens allmänna ungdomsvård. Föredraganden anförde vidare bl. a. följande.

Ehuru det närmaste syftet med lagregleringen är att undanröja det hinder som har ansetts föreligga mot kommunalt stöd åt de politiska ungdomsorganisationernas verksamhet bör stadgandet utformas så att det kommer att avse

all ungdomsverksamhet. Som villkor för statsbidrag till ungdomsorganisation gäller att organisationen är uppbyggd och fungerar enligt vedertagna demokratiska principer och öppet tar ställning för demokratin samt att den bedriver en till kamratskap fostrande verksamhet. I sak bör samma förutsättningar gälla för kommunalt stöd. Frågan synes dock böra regleras på ett annat sätt i barnavårdslagen. Jag föreslår därför att de nämnda förutsättningarna får komma till uttryck i beskrivningen av den ungdomsverksamhet som åsyftas. Detta torde kunna ske genom ett stadgande av innebörd, att barnavårdsnämnden skall stödja den personlighetsutvecklande och samhällsfostrande verksamhet som utövas genom ungdomens egna sammanslutningar. Givet är att det kommunala stödet måste lämnas enligt objektiva grunder. Det får t. ex. inte förekomma att en viss politisk eller religiös riktning ensidigt gynnas. Någon uttrycklig bestämmelse härom kan emellertid inte anses behövlig.

I *socialtjänstlagen* finns inte någon direkt motsvarighet till den ovannämnda att-satsen i 3 § barnavårdslagen om stöd till ungdomens egna sammanslutningar. I 5 § socialtjänstlagen anges allmänt bland socialnämndens uppgifter att medverka i samhällsplaneringen och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda främja goda miljöer i kommunen. Enligt 7 § andra stycket skall socialnämnden ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och ungdom, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. I 8 och 9 §§, vilka gäller den uppsökande verksamheten resp. individuellt inriktade insatser, omnämns särskilt att nämnden vid behov skall samverka med bl. a. organisationer och föreningar.

I förarbetena till socialtjänstlagen finns ingenting som tyder på att lagstiftaren velat begränsa socialnämndens möjligheter att stödja sådan ungdomsverksamhet i kommunen som bedrivs inom ramen för politiska ungdomsföreningar (se bl. a. SOU 1977:40 s. 635 och 639 och prop. 1979/80:1 del A s. 168, 254–255 och 362–363).

Beträffande socialtjänstens insatser för barn och ungdom anförde departementschefen bl. a. följande (prop. s. 254 och 255).

Kommunernas förebyggande arbete för barn och ungdom är enligt min mening en av de viktigaste uppgifterna som kommunerna har. Denna är emellertid inte bara en socialtjänstens uppgift. Som socialutredningen också har pekat på har det i kommunerna vuxit fram en omfattande förebyggande barn- och ungdomsverksamhet, där framför allt fritids- och kulturnämnderna tillsammans med de sociala organen har deltagit i uppbyggnadsarbetet. En allmän uppfattning är att 3 § BvL har bidragit till denna utveckling. Enligt denna paragraf skall barnavårdsnämnden bl. a. "verka för önskvärda förbättringar i fråga om kommunens barnavård samt därvid i mån av behov och möjligheter främja anordningar för bättre fritidsförhållanden för barn och ungdom" samt "stödja den personlighetsutvecklande och samhällsfostrande verksamhet som utövas av ungdomens egna sammanslutningar".

Genom dessa bestämmelser har sålunda barnavårdsnämnden/sociala centralnämnden i kraft av sitt ansvar för det förebyggande arbetet kunnat bevaka olika insatser för att främja utvecklingen på området. Socialtjänstlagen ger ett motsvarande fast ansvar. De särskilda bestämmelserna om

socialnämndens insatser för barn och ungdom ger nämligen tillsammans med de allmänna riktlinjerna om åtgärder för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för bl. a. barn och ungdom socialnämnden ett särskilt bevaknings- och samordningsansvar. Detta gäller inte minst det förebyggande arbetet med barn- och ungdomsgrupperna i kommunen.

Enligt *lagen (1969:596) om kommunalt partistöd* får kommun lämna ekonomiskt bidrag till politiskt parti, som under den tid beslutet avser är representerat i kommunens fullmäktige. Beslutet skall innehålla att bidrag utgår till varje sådant parti med samma belopp för varje plats som partiet under nämnda tid har i fullmäktige. Med politiskt parti förstås enligt propositionen (1969:126 s. 21) varje politisk sammanslutning eller grupp av väljare som uppträder i val under särskild partibeteckning. Det kommunala partistödet skall avse politisk verksamhet i kommunen resp. landstingskommunen. Något avsteg från den princip som gäller för all kommunal verksamhet, nämligen att den skall tillgodose ett till kommunen knutet intresse, avses enligt propositionen (s. 20) inte.

Regeringsrätten har i en dom (Regeringsrättens årsbok 80 2:1) uttalat att kommunalt partistöd endast får utgå i den form som anges i lagen om kommunalt partistöd. Om en kommun lämnar bidrag till kommunalt partistöd i annan form är beslutet i denna del olagligt.

Kammarrätten i Stockholm har i oktober och december 1983 meddelat tre domar som berör frågor om stöd till politiska ungdomsföreningar.

Huddinge kommun beslutade på förslag av fritidsnämnden att ett särskilt bidrag skulle utgå till politiska ungdomsförbund i kommunen vilka hade en moderorganisation som var representerad i fullmäktige. Storleken av bidraget skulle bero på hur många mandat partiet hade. Besvär över beslutet anfördes i kammarrätten med påstående bl. a. att bidraget var ett förtäckt partistöd och att de politiska föreningarna gynnades i förhållande till övriga föreningar i kommunen. Som svar på besvären anförde kommunen bl. a. att bidragen oavkortade skulle gå till ungdomsorganisationernas ungdomsverksamhet. Kammarrätten fann att lagen om kommunalt partistöd inte ägde tillämpning på det aktuella bidraget. Inte heller ansågs det visat att beslutet vilade på orättvis grund eller var olagligt i de hänseenden som anges i kommunallagen. Kammarrätten lämnade besvären utan bifall varför beslutet om bidrag stod fast.

Stockholms kommun beslutade att ge de politiska ungdomsorganisationerna bidrag i förhållande till mandat i fullmäktige. Besvär anfördes i kammarrätten över beslutet. Kammarrätten konstaterade i domen att "en kommun får enligt gällande rätt ge stöd åt politiska ungdomsorganisationer enligt samma principer som gäller för kommunalt stöd åt andra ungdomsorganisationer för att stödja den personlighetsutvecklande och samhällsfostrande verksamhet som utövas av ungdomens egna sammanslutningar (jfr prop. 1965:69). Stödet får emellertid inte lämnas till ungdomsorganisationernas rent partipolitiska verksamhet." Av handlingarna framgick att kommu-

nen förutom det aktuella stödet anslagit medel under annan huvudtitel till ungdomsorganisationer, däribland även de politiska. På grund av bl. a. den förmånliga särbehandling som de politiska ungdomsorganisationerna fått fann kammarrätten det klart att syftet med det överklagade beslutet inte i första hand hade varit att stödja dessa organisationers personlighetsutvecklande och samhällsfostrande verksamhet enligt samma principer som gäller för kommunalt stöd åt alla ungdomsorganisationer. Det ansågs uppenbart att syftet i stället främst varit att stödja den rent partipolitiska verksamhet som organisationerna bedriver i huvudsaklig överensstämmelse med sina moderpartiers politik. Det beslutade stödet var närmast att anse som ett förtäckt partistöd. Kommunen hade genom det beslutade stödet överskridit sin befogenhet. Kammarrätten upphävde därför beslutet om stöd till de politiska ungdomsorganisationerna. En ledamot var skiljaktig och ville upphäva beslutet med en annan motivering.

Det tredje målet avsåg bidrag som Stockholms läns landsting beslutat utge till politiska ungdomsorganisationer vars moderpartier var representerade i landstinget. Omständigheterna var i stort desamma som i målet beträffande Stockholms kommun. Det avgjordes samma dag och med samma utgång. Båda dessa mål är överklagade till regeringsrätten. Om prövningstillstånd meddelas kommer de att avgöras tidigast hösten 1984.

Pågående utredningsarbete

I socialberedningens direktiv (Dir. 1982:106) anförs beträffande socialtjänstens samverkan med föreningslivet följande.

Folkrörelserna har varit och är en drivkraft i det socialpolitiska reformarbetet. Organisationerna gör stora insatser för att öka gemenskapen, förmedla kunskaper och medverka till att lösa sociala problem.

Genom medlemmarnas egna erfarenheter har organisationerna direkta kunskaper om problem i samhället och bland människorna. Detta gäller en mångfald organisationer såsom handikapp-, pensionärs- och klientorganisationer, idrottsrörelsen, nykterhetsrörelsen, fackföreningsrörelsen, hyresgäströrelsen, religiösa rörelser, invandrarföreningar, bildningsorganisationer och andra ideella sammanslutningar.

Det har starkt strukits under i förarbetena att socialtjänsten bör samarbeta med föreningslivet inom olika delar av socialnämndernas verksamhetsområde. Betydelsen av denna samverkan har i förarbetena framhållits främst från principiella och idémässiga synpunkter. Socialberedningen bör studera formerna för och innehållet i denna samverkan och överväga möjligheterna för intensifierad konkret samverkan.

I sammanhanget kan vidare nämnas att *1983 års demokratiberedning* (Dir. 1983:44) har i uppdrag bl. a. att ta fram vissa uppgifter om det kommunala partistödet. Det gäller t. ex. stödåtgärdernas omfattning på nationell, regional och lokal nivå, i vilken utsträckning medel omfördelas mellan olika nivåer inom de politiska partierna samt vilka modeller för beräkning av det

kommunala partistödet som i praktiken tillämpas i kommuner och landstingskommuner. Beredningen är oförhindrad att inom ramen för den huvudinriktning som anges i direktiven ta de initiativ som kan anses angelägna under arbetets gång.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet anförde i betänkandet SoU 1983/84:1 följande med anledning av ett liknande motionsyrkande (m).

Utskottet konstaterar att de politiska ungdomsorganisationerna bedriver ett utomordentligt betydelsefullt arbete bland ungdomen. Det är därför angeläget att dessa organisationer i likhet med andra ungdomsorganisationer även fortsättningsvis kan komma i åtnjutande av kommunalt ekonomiskt stöd. Som redovisats i det föregående har avsikten med socialtjänstreformen inte heller varit att begränsa den tidigare av riksdagen medgivna befogenheten att lämna ekonomiskt stöd till sådan verksamhet som bedrivs inom ramen för de politiska ungdomsföreningarna. Det har tvärtom i förarbetena till socialtjänstlagen särskilt framhållits att det sociala fält- och grannskapsarbetet i så hög grad som möjligt bör bygga på insatser som görs av bl. a. politiska organisationer i de lokala miljöerna samt att socialnämndens insatser bl. a. kan ske genom ekonomiskt stöd. Det saknas vidare enligt utskottets mening anledning för riksdagen att gå in på principerna för kommunernas stöd till de lokala politiska ungdomsorganisationerna. Det är en fråga som socialnämnden själv bör avgöra.

Utskottet kan således inte ställa sig bakom det utredningsinitiativ som begärts av motionärerna. Motion 1982/83:1298 avstyrks.

Kulturutskottet har i betänkandena KrU 1981/82:22 s. 9 och KrU 1982/83:26 s. 7 i samband med behandlingen av frågan om statsbidrag till centrala ungdomsorganisationer uttalat bl. a. att utformningen av detta statsbidragssystem inte innebär något hinder för kommuner eller landsting att fritt pröva frågan om lokala eller regionala bidrag.

Utredning i barnavårdsärenden

Motion

I motion 1983/84:330 av Kerstin Anér (fp) begärs att socialstyrelsen skall få i uppdrag att skyndsamt utarbeta riktlinjer för barnavårdsutredningar och för handläggning av ärenden som gäller sexuella övergrepp mot barn. Motionären anför bl. a. att en utredning om ett eventuellt omhändertagande av barn är en av de svåraste och mest krävande uppgifter som socialtjänstens tjänstemän ställs inför i sitt arbete. Det är viktigt att de får stöd och hjälp av regler och utbildning, så att de med klart och grundat omdöme kan fatta sina svåra beslut. Sexuella övergrepp mot barn är mycket vanligare än man hittills har trott. Sådana ärenden är långt ifrån lätta och självklara att sköta. Socialsekreterare, skolsköterskor, lärare och andra som handlägger dessa

ärenden behöver kvalificerat stöd. Motionären anser vidare att en arbetsgrupp inom socialstyrelsen som behandlar dessa frågor arbetar för långsamt.

Socialstyrelsens allmänna råd m. m.

Socialnämnden skall verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden. Nämnden är skyldig att sörja för att barn och ungdomar som på grund av särskilda omständigheter riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver (12 § socialtjänstlagen). Om nämnden får kännedom om något som kan föranleda någon åtgärd så skall nämnden utan dröjsmål inleda en utredning (50 §). Denna regel avser bl. a. det fallet att nämnden får veta att ett barn far illa. Socialnämnden har då en skyldighet att göra en utredning.

I de flesta fall är det en förutsättning för utredning att den enskilde samtycker härtill. Om den enskilde avvisar erbjudanden om hjälp kan nämnden ofta inte göra annat än att lägga ned utredningen. Detta gäller dock inte när det inte kan uteslutas att den enskilde är i behov av vård oberoende av samtycke.

Utskottet uttalade följande beträffande utredningar i barnavårdsärenden i betänkandet SoU 1979/80:44 s. 28.

Undantag gäller också framför allt i ärenden om barn- och ungdomsvård. Nämnden måste i sådana fall bedriva utredningen på så sätt att nödvändig vård kan komma till stånd. Nämnden är därför inte bunden av den enskildes samtycke, vare sig vad gäller inledande av utredning eller vad gäller inhämtande av uppgifter.

Som framhållits av bl. a. JO är det vidare nödvändigt att socialnämnderna ges möjlighet att utreda ärenden om barn- och ungdomsvård oberoende av föräldrarnas samtycke också i fall när vård enligt LVU ännu inte är aktuell. I propositionen (del A s. 504) slås därför fast att nämnden skall inleda utredning så snart det kan antas att den unge behöver hjälp från samhällets sida.

Socialstyrelsen har i allmänna råd från socialstyrelsen 1983:5 Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten utförligt beskrivit de olika momenten i en utredning om ett barn som far illa. Man diskuterar syftet med utredningen, hur man får fram material, intyg och expertmedverkan, förslag till beslut, vad som krävs av utredaren och handledning av utredaren. Det finns också en förteckning över punkter som bör tas upp i en utredning. Det framhålls att avsikten är att ge utredaren idéer om vad som kan vara lämpligt att utreda. Utredningar i mål enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) behandlas särskilt.

Även socialstyrelsens allmänna råd 1981:2, LVU-Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och 1982:2, Familjehem behandlar frågan om utredningar i ärenden om barn.

I Åtgärder mot misshandel av barn, SOSFS(S) 1978:4, har socialstyrelsen också behandlat frågan om utredningar i barnavårdsärenden. Socialstyrelsen

poängterar där att dessa ärenden kan gälla barn som behöver omedelbar hjälp. Även om en anmälan skulle förefalla oberättigad eller överdriven får man inte underlåta att utan dröjsmål undersöka förhållandena. Utredningen bör också färdigställas så snart som möjligt. Väntan på vad som skall komma att ske är svår för alla berörda parter. Nämnden bör därför snarast möjligt komma fram till ett beslut i ärendet. För den skull får man dock inte minska kravet på att utredningen görs grundligt. Under utredningen bör stödjande åtgärder sättas in. Beträffande *läkarundersökning* uttalas följande.

Vad som står i läkarutlåtandet kan vara avgörande för nämndens möjlighet att vidta åtgärder. Ett sjukhusteam är ofta önskvärt för en allsidig bedömning av fallet. Allt efter ärendets art bör i teamet ingå läkare med olika specialistkompetens (barnläkare, barnpsykiater m. fl.), socialarbetare, psykolog och ev. annan befattningshavare såsom lekterapeut etc. Om barnet har kroppsliga skador är det angeläget att alla fynd noggrant redovisas i utlåtandet och att läkaren anger sin uppfattning om vad som förorsakat skadorna. I dessa fall bör rättsläkare ingå i teamet.

Som förut nämnts är det inte ovanligt, att föräldrar själva kommer med misshandlade barn till sjukhus. Om nämnden får kännedom om något fall av misstänkt misshandel, där barnet inte förts till sjukhus, bör nämnden se till att en läkarundersökning sker *omedelbart*. Detta är nödvändigt dels för att barnet skall få hjälp, dels därför att möjligheterna att fastställa hur skadorna har uppkommit är större ju tidigare undersökningen sker. I dessa fall torde barnet behöva läggas in på sjukhus för klinisk utredning. Går vårdnadshavaren inte med på det, får barnet som förut nämnts omhändertas för utredning enligt 30 § BvL.

Även i vanvårdsfallen och fallen av misstänkt psykisk misshandel torde det ofta vara nödvändigt, att barnet läggs in på sjukhus för utredning.

Om barnet tidigare har haft kontakt med psykolog t. ex. vid barnavårdscentral eller i skola, bör yttrande inhämtas från psykologen.

Beträffande *polisanmälan* anförs i samma skrift bl. a. följande (s. 36–37).

Om ett övergrepp skall polisanmälas eller inte beror på övergreppets art och grad. Sexuella övergrepp torde alltid böra anmälas. Detsamma gäller sådana fysiska övergrepp som inneburit att barnet skadats eller utsatts för en allvarlig risk att bli skadat. Även i andra fall kan det framstå som självklart att göra anmälan med hänsyn till den fara som barnet utsatts för. I andra fall kan det vara lika självklart att anmälan inte bör ske där övergreppet är lindrigt och klart ursäktligt. Men ofta torde nämnderna vara osäkra om hur de skall handla.

När det gäller att bedöma behovet av polisanmälan i ett enskilt fall måste man ha klart för sig att ingripande av polis med åtföljande rättegång och dom tjänar ett dubbelt syfte. Fastställande av påföljd för ett brott innebär inte enbart att man tar ställning till vad som är lämpligast med hänsyn till den dömde. Påföljden har också ett allmänpreventivt ändamål, nämligen att förhindra andra från att begå brott. Barn kan inte på samma sätt som vuxna tillvarata sina intressen. Om övergreppet har begåtts av barnets vårdnadshavare/förmyndare föreligger en intressekonflikt, där rättsosäkerheten för barnet är uppenbar. När man upptäcker sådana fall av övergrepp är således det allmänpreventiva intresset för polisanmälan starkt. *Rättsskyddet för barn*

i allmänhet talar för att polisanmälan bör göras vid uppdagade eller misstänkta fall av övergrepp, om inte starka skäl talar emot.

Även utredningsskäl kan vara en särskild anledning till polisanmälan. I bland kan barnavårdsnämnden inte själv genom samtal med parterna få en riktig och fullständig bild av vad som inträffat. I sådana fall bör polisens utredningstekniska resurser användas. Även om fler omständigheter än det misstänkta övergreppet utgör anledning till ingripande, är det som regel viktigt att försöka få styrkt om övergreppet har utförts eller inte. Om ingenting annat än det misstänkta övergreppet kan utgöra anledning till ingripande från nämndens sida, måste självfallet alla vägar prövas att få klarlagt om ett övergrepp verkligen har skett.

– – –

Rent allmänt kan sägas att nämndens ställningstagande till polisanmälan måste bygga på en helhetsbedömning i det enskilda fallet. Olika omständigheter kan ge vägledning i den ena eller andra riktningen men kan endast i begränsad utsträckning ensamma få vara avgörande. I tveksamma fall är det viktigt att samråda med tillgänglig expertis, såsom jurist, läkare eller psykolog. Som förut sagts får ställningstagandet dock inte fördröjas i onödan. Om barnet är omhändertaget för utredning kan en polisutredning i vissa fall vara ett värdefullt bidrag till underlaget för bedömning av frågan om samhällsvård (jfr s. 31). Det är då angeläget att polisanmälan sker utan dröjsmål. Även i de fall då barnet redan från början har kunnat omhändertas jämlikt 25 och 29 §§ BvL eller då den som misshandlat barnet av annan orsak inte längre har barnet i sin vård kan det vara av vikt att polisanmälan sker snabbt. Detta är särskilt angeläget med hänsyn till risken för att gärningsmannen kan begå övergrepp mot andra barn, men också för att bevisning skall kunna säkras och för att förhindra att den som utfört övergreppet hinner fastna i en efterhandskonstruktion av händelserna.

I Socialstyrelsen redovisar, Barnmisshandel och annan vanvård av barn, 1980:9 (ny reviderad upplaga 1983 s. 11) behandlas frågan om sexuellt övervåld mot barn. Där anförs bl. a. följande.

En form av misshandel är sexuellt övervåld mot barn. Den förekommer ofta tillsammans med fysiskt våld eller försummelse. Det utbredda känslomässiga motstånd som fördröjde den allmänna vetskapen om att barnmisshandel förekommer försvårar och försenar undsättning till barn som utsatts för sexuellt våld, med förödande skadeverkningar som följd för barnen. Sexuellt övervåld mot barn inom familjen är en av vår kulturs mest tabubelagda områden inom den i sig tabubelagda sexualsfären. Motståndet mot att se, bekräfta och ingripa mot sådana övergrepp är utbrett också inom professionella kretsar. Dock ökar sedan någon tid uppmärksamheten på att många barn utsätts för denna förödande behandling i sina hem, där de borde vara mest skyddade. Till det ökade medvetandet har olika frivilliga organisationer och stödgrupper bidragit. Dessa har i sina verksamheter för att hjälpa offer för annat familjevåld mött också dem som utsatts för sexuella övergrepp.

I samma skrift redovisas också en undersökning som Sifo genomfört 1983 på uppdrag av Rädda barnen. 1 000 vuxna svenskar mellan 18 och 70 år har tillfrågats. Ur den preliminära rapporten är följande hämtat.

Närmare en av tio kvinnor, 9 procent, säger sig ha blivit utsatt för någon form av sexuellt övergrepp som barn. Bland män är andelen betydligt lägre, 3 procent. Många var under tio år då det hände.

Ungefär hälften av de tillfrågade, 51 procent, tror att sexuella övergrepp mot barn i dag är "mycket" eller "ganska vanliga". Och 11 procent av de tillfrågade känner personligen till något fall av sexuellt övergrepp mot barn. Men hälften av de utsatta flickorna berättade inte om övergreppet när det hände.

Majoriteten tror att sexuella övergrepp från närstående sätter mycket djupa spår. Det gäller även om inget fysiskt våld förekommer.

Socialstyrelsen har under hand upplyst att man har ett projekt rörande incest och andra sexuella övergrepp mot barn. I maj 1984 kommer man att ge ut en informationsskrift som berör olika sätt att arbeta med dessa problem. Skriften skall främst rikta sig till socialtjänstens personal men också till andra yrkesgrupper som kan komma i kontakt med problemen. Skriften kommer att innehålla en beskrivning av utvecklingen under senare år. Man har genom förfrågningar gjort en begränsad kartläggning av kända fall hos berörda myndigheter. Skriften skall också ge konkreta riktlinjer för det praktiska arbetet.

Inom justitieutskottet bereds f. n. proposition 1983/84:105 om ändring i brottsbalken m. m. (sexualbrotten). I propositionen föreslås inga större förändringar beträffande sexuella övergrepp mot barn. Att ha sexuellt umgänge med barn under 15 år blir enligt förslaget straffbart liksom tidigare. Nuvarande bestämmelser om straff för incest behålls också. Straffet föreslås skärpt för fall då någon har sexuellt umgänge med egen avkomling under 18 år.

Umgängesrätt vid förbud att flytta barn

Motion

I motion 1983/84:787 av Lena Öhrsvik (s) hemställs att riksdagen beslutar om komplettering av 28 § socialtjänstlagen i enlighet med vad som anförts i motionen. Motionären påpekar att det saknas regler för hur föräldrarnas umgängesrätt skall bestämmas när förbud har meddelats för vårdnadshavare att flytta ett barn från ett annat enskilt hem.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt 28 § socialtjänstlagen får socialnämnd förbjuda vårdnadshavare att flytta ett barn från ett annat enskilt hem där barnet stadigvarande bor och fostras. Förutsättningen är att flyttningen innebär en inte obetydlig risk för att barnets kroppsliga eller själsliga hälsa skadas om det skiljs från hemmet. Förbud kan meddelas både när barnet har vistats i familjehem efter en frivillig överenskommelse och när barnet har placerats i hemmet med stöd av ett beslut enligt LVU som sedan har upphört. Flyttningsförbud får meddelas

för viss tid eller tills vidare. Flyttningsförbud kan i praktiken bli bestående för lång tid.

Bestämmelsen syftar till att bevaka barnets bästa. I propositionen (1979/80:1 s. 541) anförde socialministern härom bl. a. följande.

Grundförutsättningen är att vårdnadshavaren har rätt att bestämma var barnet skall vistas. Denna rätt kan dock i vissa fall komma att stå i strid med vad som är bäst för barnet. Regeln ger en möjlighet att sätta vårdnadshavarens bestämmanderätt över barnet ur kraft. Förutsättningen är därvid att det föreligger en inte obetydlig risk för att barnets kroppsliga eller själsliga hälsa skulle ta skada, om det tvingades flytta från det hem där det befinner sig. Enbart en övergående störning eller annan tillfällig olägenhet är inte tillräckliga skäl för att meddela ett förbud.

Bland de omständigheter som skall beaktas är barnets ålder, utvecklingsgrad, egenskaper och känslobindningar. Vidare måste beaktas den tid barnet har vårdats på annan plats än hos föräldrarna, de levnadsförhållanden barnet har och dem som det skulle komma till. Föräldrarnas kontakter med barnet under den tid som de har varit åtskilda bör också kunna vägas in.

En viktig faktor vid bedömningen om det föreligger behov av att meddela ett förbud mot flyttning är barnets egen vilja. Har barnet fyllt 15 år bör dess vilja inte frångås utan vägande skäl. Men även yngre barns inställning bör beaktas. Barnets önskemål kan ha betydelse för bedömandet av risken för skada på barnet vid en flyttning. Det bör i sammanhanget uppmärksammas att ett förbud mot flyttning genom de nya reglerna kan meddelas ända till dess barnet fyller 18 år.

Utskottet anförde vid sin behandling bl. a. följande (SoU 1979/80:44 s. 78).

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuvarande 50 § barnavårdslagen. Detta lagrum har i praxis tillämpats ganska restriktivt. Utformningen med ett skaderekvisit innebär att man har begränsade möjligheter att pröva sådana frågor utgående från barnets bästa. Enligt utskottets mening hade det kunnat övervägas att nu omformulera bestämmelsen så att den gav ett klarare uttryck för att barnets önskemål och behov måste tillmätas större betydelse än som hittills varit fallet. Enligt vad utskottet erfarit kommer emellertid hithörande frågor att behandlas av utredningen (Ju 1977:08) om barnens rätt. I avvaktan på utredningens överväganden anser utskottet att några mera genomgripande förändringar av nuvarande bestämmelser inte bör komma i fråga.

Den omständigheten att paragrafen är uppbyggd efter mönster av en tidigare bestämmelse i samma ämne innebär emellertid inte att avsikten är att kodifiera en äldre praxis som präglats av en annan tids syn på barns rättigheter och behov. Utskottet vill sålunda i anslutning till propositionens uttalanden i frågan (del A s. 541) betona att bestämmelsen syftar till att bevaka barnets bästa. Vårdnadshavarens intresse av att få bestämma över barnets vistelseort måste vika när det kommer i strid med vad som är bäst för barnet. Utöver vad som anförs i propositionen vill utskottet också peka på den risk för skador på barnet som separationer generellt innebär. Upprepade flyttningar eller flyttningar som sker efter lång tid när barnet hunnit få starka band till det hem där det vistas bör sålunda inte godtas utan tungt vägande skäl. Barns behov av trygga relationer och levandsförhållanden bör i största möjliga utsträckning bli avgörande vid bedömningen av dessa frågor.

I LVU regleras olika situationer när ett barn kan skiljas från vårdnadshavaren. I lagen finns noggrant reglerat vilka befogenheter socialnämnden har under pågående LVU-vård, bl. a. att reglera vårdnadshavarens rätt till umgänge. 28 § socialtjänstlagen saknar sådana bestämmelser.

Hur frågan om vårdnadshavarens umgänge med barnet hanteras i dessa fall är oklart, då det inte finns någon undersökning härom. Att vårdnadshavare tillåts att ta hem barnet över helgerna, vilket kan förekomma i LVU-ärenden, torde dock knappast vara vanligt, bl. a. med hänsyn till att socialnämnden till skillnad från i LVU-fallen inte har möjlighet att påkalla handräckning för att återföra barnet till familjehemmet om det inte återvänder frivilligt (jfr 18 § första stycket LVU). I sammanhanget kan erinras om att förutsättningarna för omedelbart omhändertagande/vård enligt LVU inte är desamma som för ett förbud enligt 28 § SoL, varför det kanske inte finns förutsättningar att ingripa med stöd av LVU.

Rätten för unga över 15 år att föra talan enligt socialtjänstlagen

Motion

I motion 1983/84:1643 av Lena Öhrsvik (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär lagförslag som skapar klarhet beträffande de i motionen påtalade oförenliga bestämmelserna i socialtjänstlagen och föräldrabalken. Motionärerna åberopar bl. a. en dom i regeringsrätten där en 15-åring inte fått bistånd i form av placering i familjehem då vårdnadshavaren inte samtyckt till placeringen.

Gällande bestämmelser m. m.

Primärt är det föräldrarnas uppgift att ta hand om sina barn. Ett barn står fram till dess det fyller 18 år eller dessförinnan gifter sig under vårdnad av bägge eller den ene av sina föräldrar. Vårdnaden kan också anförtros en eller två särskilt förordnade förmyndare. Med vårdnad avses det juridiska ansvaret för barn, bl. a. rätten att besluta i fråga om barnets uppfostran, var det skall vistas m. m. Normalt innebär vårdnaden också den faktiska omvårdnaden av barnet, den dagliga omsorgen. Reglerna om föräldrarnas vårdnadsansvar finns i föräldrabalken (FB). Där anges också när annan än förälder kan förordnas som vårdnadshavare.

Reglerna om vårdnad innebär ingen total bestämmanderätt. På olika ställen i lagstiftningen finns bestämmelser om att barnet i vissa fall skall tillfrågas eller att det själv får råda. Olika åldersgränser kan härvid förekomma, t. ex. 12, 15 och 16 år. Först när barnet fyller 18 år blir det helt rättsligt oberoende.

Barn som fyllt 15 år har rätt att själva föra sin talan i mål och ärenden enligt socialtjänstlagen (56 §). Frågan om barns talerätt behandlades i proposition

1979/80:1 del A s. 407 f. och av utskottet i betänkandet SoU 1979/80:44 s. 103. Något klart svar på frågan i vilka fall barnet självständigt utan samtycke av vårdnadshavaren kan begära bistånd enligt socialtjänstlagen lämnas inte i propositionen eller betänkandet.

Regeringsrätten har i april 1983 meddelat dom i ett mål där frågan om den unges talerätt prövades. Målet avsåg en 16-årig flicka som beviljats bistånd i form av placering i familjehem av socialnämnden. Modern, som var ensam vårdnadshavare, motsatte sig placeringen och anförde besvär över beslutet. Regeringsrätten uttalade bl. a. i domen att de insatser som kan göras för den enskilde med stöd av socialtjänstlagen förutsätter att den enskilde begär eller i vart fall samtycker till åtgärderna. Lagstiftaren har inte uttalat sig om hur situationen skall lösas när en ungdom som fyllt 15 år godtar erbjudet bistånd medan vårdnadshavaren motsätter sig att bistånd lämnas. Det är dock uppenbart att socialnämnden inte utan lagstöd i strid mot föräldrabalkens grundläggande bestämmelser om vårdnaden får bevilja den som är under 18 år bistånd i form av vistelse i familjehem. I sådant fall kan placering i familjehem lagligen åstadkommas endast med stöd av LVU. Regeringsrätten upphävde socialnämndens beslut att bevilja flickan bistånd i form av familjeplacering.

Utredningen om barnens rätt (Ju 1977:08) har i tilläggsdirektiv (dir. 1982:25) bl. a. fått i uppdrag att fullfölja sitt arbete beträffande förslag om talerätt för barn i mål om vårdnad m. m. och om representanter för barn. Vidare skall utredningen vid arbetet med frågan om talerätt överväga hur barns rättsliga ställning kan stärkas enligt socialtjänstlagen och LVU.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om barns talerätt enligt socialtjänstlagen har tidigare behandlats av utskottet i ett yttrande till lagutskottet (SoU 1982/83:3 y). Yttrandet avsåg proposition 1981/82:168 vari föreslogs bl. a. ändrade regler för förordnande av kontaktperson enligt socialtjänstlagen. Förslaget rörande *kontaktperson* innebar att kontaktperson för den som var över 15 men under 18 år skulle kunna förordnas med enbart den unges samtycke. Däremot krävdes enligt förslaget inte samtycke från den unges vårdnadshavare. När det gällde barn under 15 år avsågs nuvarande regler fortsätta att gälla, dvs. att för förordnande skulle krävas vårdnadshavarens samtycke medan den unges egen inställning inte var av någon avgörande betydelse. Utskottet anförde i yttrandet bl. a. följande.

Utgångspunkten för propositionsförslaget är uppenbarligen att det f. n. krävs samtycke från såväl vårdnadshavare som den unge själv för att förordna kontaktperson för den som är över 15 men under 18 år. I propositionen åberopas ett uttalande av socialutskottet (SoU 1979/80:44 s. 70 ff.), som emellertid närmast avsåg andra situationer än den nu aktuella. Enligt utskottets mening är det tveksamt om detta uttalande kan läggas till

grund för generella slutsatser i den något annorlunda frågan om talerätt för vårdnadshavaren när en äldre tonåring själv vänder sig till socialtjänsten för bistånd. Utskottet vill i det sammanhanget erinra om bestämmelsen i 56 § socialtjänstlagen, enligt vilken barn som har fyllt 15 år själva har rätt att föra sin talan i mål och ärenden enligt lagen. Förarbetena till denna bestämmelse är inte entydiga, men ger närmast vid handen att socialtjänstlagen generellt ser barn över 15 år som självständiga parter i ärenden enligt lagen (se prop. 1979/80:1 Del A s. 408–409). Även föräldrarna har emellertid en ställning som part. Detta kan ge upphov till olika gränsdragningsproblem där det finns utrymme för olika meningar. Det kan sålunda te sig rimligt att den som är över 15 år själv får avgöra frågor som rör honom eller henne på ett mera personligt sätt och att föräldrarnas inställning i sådana frågor inte bör vara avgörande för om bistånd får ges den unge på det sätt han eller hon önskar. Samtidigt kan hävdas att föräldrarna i egenskap av vårdnadshavare har ett berättigat intresse av att få påverka avgörandet av frågor som rör t. ex. boende eller utbildning eller som har större ekonomisk betydelse för den unge eller den övriga familjen. Det är möjligt att lagstiftningen bör förtydligas på denna punkt. Denna fråga får emellertid anses ligga inom det uppdrag som lämnats socialberedningen (S 1980:07), varför något initiativ från riksdagens sida inte är påkallat.

Utskottet avstyrkte härefter propositionsförslaget såvitt nu är i fråga.

Lagutskottet anslöt sig till socialutskottets uppfattning (LU 1982/83:17 s. 30). Riksdagen avslog i enlighet härmed propositionsförslaget såvitt här är i fråga.

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Motion

I motion 1983/84:2493 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs

dels att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådan ändring i 1 § p. 2 lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) att i lagen införs åtgärdsmöjligheterna *föreskrifter rörande den unges levnadsförhållanden* samt *övervakning* (yrkande 11),

dels att riksdagen beslutar att 1 § p. 2 i lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) skall ha följande lydelse: Den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för fara genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat därmed jämförbart beteende (yrkande 12),

dels att riksdagen hos regeringen skyndsamt begär förslag om sådan ändring i lag om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) att utvidgade möjligheter ges att under längre tid än sex månader kvarhålla unga missbrukare för vård (yrkande 13).

Motionärerna anför bl. a. att det är viktigt att redan i ett tidigt skede kunna ingripa i en pågående destruktiv utveckling till följd av missbruk hos unga.

Motionärerna anser att sådana åtgärder som övervakning och föreskrift som fanns i barnavårdslagen bör tillföras LVU.

Motionärerna anför vidare bl. a. att erfarenheterna av LVU sedan dess tillkomst är att många barn nu inte kan omhändertas förrän sociala, medicinska och psykiska skador inträtt, detta för att uppfylla lagens krav om "allvarlig fara". I motionen föreslås att specialindikationen i LVU 1 § andra stycket 2 erhåller en utformning där ordet "allvarlig" utgår. Den omständigheten att en ung människa genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller annat jämförbart beteende löper *fara* är enligt motionärerna en tillräcklig grund för insättande av lämpliga åtgärder.

Beträffande vårdtiderna hänvisar motionärerna bl. a. till de behandlingskollektiv för unga som utvecklats under 1970-talet. Dessa har vårdprogram som ofta innebär behandlingstider på mer än ett år, i vissa fall upp till tre år. Motionärerna anser att LVU:s bestämmelser innebär vårdtider som är för korta för att genomföra kvalificerade behandlingsprogram. Vårdtiden bör fastställas när vården inleds.

Föreskrifter rörande den unges levnadsförhållanden samt övervakning

I 26 § barnavårdslagen (1960:97) fanns bestämmelser bl. a. om förmaning och varning, föreskrifter rörande den unges levnadsförhållanden samt övervakning. Barnavårdsnämnden kunde besluta om dessa åtgärder oberoende av den enskildes inställning. Beslut om övervakning var förhållandevis vanliga, medan reglerna om bl. a. föreskrifter sällan tillämpades under senare år.

Ett grunddrag i socialtjänstreformen är att all vård och behandling skall ske i frivilliga former. När socialtjänstlagen infördes avskaffades reglerna om förmaning, varning, föreskrifter och övervakning. I stället infördes en möjlighet att förordna en särskild kontaktperson eller familj med uppgift att hjälpa den enskilde och hans närmaste i personliga angelägenheter (10 §). Ett villkor för förordnandet är dock att den enskilde själv begär det eller samtycker till åtgärden.

Den enda åtgärd beträffande unga som kan vidtas utan den enskildes samtycke är vård enligt LVU. Sådan vård måste inledas utanför den unges hem (11 §). Vård och behandling av unga inom socialtjänsten kan således numera endast ges med samtycke av den/de enskilda eller – om LVU är tillämplig – bestå av vård som påbörjas utanför det egna hemmet.

När socialtjänstpropositionen behandlades uttalade utskottet följande beträffande kontaktperson (1979/80:44 s. 70–71).

Man kan naturligtvis i likhet med motionärerna ifrågasätta om det är ändamålsenligt att avsäga sig alla möjligheter att förordna kontaktperson för barn och ungdomar annat än med samtycke av såväl vårdnadshavare som av den unge själv om han fyllt 15 år. Det kan t. ex. inte uteslutas att ungdomar med missbruksproblem ibland kommer att vägra ta emot ett sådant stöd även

om behovet finns. En annan situation när det kan vara svårt att få erforderliga samtycken till förordnande av kontaktman är när ett mindre barn far illa på grund av förhållandena i hemmet. Det kan då ibland vara svårt att vinna föräldrarnas förståelse för värdet av en sådan åtgärd.

Emellertid vilar hela förslaget på den förutsättningen att socialtjänsten skall hjälpa den enskilde i samförstånd med honom. Utskottet anser avsteg från denna princip, som får antagas spela stor roll för den allmänna inställningen till och förtroendet för socialtjänsten, inte böra komma i fråga annat än på grund av särskilda, tungt vägande skäl. Vad motionärerna anfört utgör enligt utskottets mening inte tillräckligt skäl att nu göra några undantag från den grundläggande principen om frivillighet.

Utskottet vill dessutom ifrågasätta om en kontaktman som förordnats mot den enskildes vilja kan uppnå några mera påtagliga resultat i sitt arbete, eftersom kontaktmannen ju främst skall utgöra ett personligt stöd för den enskilde. Om en motsättning till kontaktmannen finns från början kan den lätt bli bestående. Enligt utskottets mening bör man därför om kontaktman avböjts trots att behov därav uppenbarligen finns hellre ta upp frågan på nytt efter en tid och försöka vinna den enskildes förståelse för värdet av åtgärden. Många gånger kan kontaktman accepteras efter en tid även om förstahandsinställningen varit negativ.

Utskottet vill här tillägga att det givetvis är av särskild vikt att socialtjänstens egna befattningshavare noga följer de ärenden där samtycke inte kunnat erhållas till åtgärder som bedömts erforderliga. Detta gäller främst underåriga som löper risk att utvecklas ogynnsamt. Här har socialnämnden ett särskilt ansvar, och man måste därför vara beredd att snabbt tillhandahålla andra behandlingsåtgärder eller eventuellt vård utom hemmet om den underåriges situation inte förbättras. Att kontaktman eller annan stödåtgärd åt underårig avböjs får således inte innebära att socialnämnden avstår från att hålla sig underrättad om hur barnets eller den unges förhållanden utvecklas. Att följa utvecklingen i sådana ärenden kan visserligen vara en svår och grannlaga uppgift. Utskottet vill dock understryka att detta inte får avhålla nämnden från att fortsätta sitt arbete med att söka förbättra den underåriges situation.

Narkotikakommissionen (Dir. 1982:100) har i Lokala insatser mot narkotika PM nr 7 i december 1983 uttalat sig om användandet av olika påtryckningsmedel i arbetet med missbrukare. Ett motiv för att återinföra vissa tvångsåtgärder är enligt kommissionen att det saknas ett lindrigare tvång än omhändertagande, ett tvång på mellannivå. Avståndet från frivilliga åtgärder till drastiska tvångsåtgärder har blivit för stort. Enligt kommissionens uppfattning bör det övervägas att skapa garantier för att socialtjänsten verkligen får en chans att inleda kontakt med en missbrukare och förmå denne att gå med på vissa överenskommelser för att bryta missbruket. Man bör bl. a. överväga att som en förhållandevis mild påtryckning göra det möjligt att komplettera en överenskommelse med någon form av föreskrift.

Kommissionens förslag har överlämnats till socialberedningen.

Förutsättningar för vård enligt LVU på grund av den unges eget beteende

Vård enligt LVU kan enligt 1 § andra stycket beredas den unge om brister i omsorgen om honom eller något annat förhållande i hemmet medför fara för

hans hälsa eller utveckling eller om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för allvarlig fara genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat därmed jämförbart beteende. Lagstiftaren har här således gjort en skillnad på kravet på fara mellan de fall då den unge omhändertas på grund av yttre förhållanden och när han omhändertas på grund av sitt eget beteende. När någon omhändertas till följd av sitt eget beteende krävs det allvarlig fara medan det räcker med fara då någon omhändertas på grund av förhållanden i hemmet.

I proposition 1979/80:1 s. 582 uttalas följande beträffande kravet på "allvarlig fara" i dessa fall.

Det måste således krävas att omständigheterna är sådana att det föreligger allvarlig fara för den unges hälsa eller utveckling. Farorekvisitet har således skärpts i förhållande till första punkten. Detta skall ses mot bakgrund av dels att bestämmelserna är tillämpliga på framför allt äldre barn, tonårsungdomar med sociala anpassningssvårigheter, dels att inte varje missbruk liksom inte heller varje brottslig gärning bör få medföra så långtgående åtgärder som vård med stöd av lagen kan komma att innebära. Det blir här fråga om en avvägning mellan den unges rätt till självbestämmande och den rätt till adekvat vård och behandling som bestämmelserna avser att tillförsäkra honom i en situation då han inte själv förmår bryta en kriminell eller annars destruktiv utveckling.

Det förtjänar att framhållas att bestämmelsens utformning öppnar möjlighet att bereda underårig vård redan innan skadeverkningar av social eller medicinsk natur har inträtt. Redan den allvarliga faran för sådana skadeverkningar utgör tillräcklig grund för beslut om vård enligt LVU.

Vårdtid för unga missbrukare

Det är länsrätten som beslutar om vård enligt LVU. Vården skall påbörjas inom fyra veckor från den dag då beslutet vann laga kraft. Socialnämnden skall noga följa vården av den unge. När vård enligt LVU inte längre behövs skall nämnden besluta att vården skall upphöra (5 §). Det finns ingen bestämmelse i LVU om att vården skall pågå en viss tid.

När den unge vårdas för sitt eget beteende – alltså i fall när han beretts vård med stöd av 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket – skall socialnämnden inom sex månader från det att vården påbörjades pröva om LVU-vården skall upphöra. Sedan skall frågan om upphörande prövas fortlöpande var sjätte månad. Vården kan i dessa fall pågå till dess den unge fyller 20 år. Har det då inte gått sex månader sedan rätten beslutade om vård eller sedan nämnden senast prövade frågan om upphörande kan vården fortsätta till dess det har gått sex månader.

Vid vård enligt LVU på grund av brister i omsorgen eller annat förhållande i hemmet skall socialnämnden regelbundet och minst en gång om året överväga om vård enligt lagen alltjämt är påkallad (41 § socialtjänstförordningen). Detta går mindre långt än den omprövning som finns föreskriven i 5 § andra stycket LVU vid vård på grund av den unges eget beteende. Vården

skall i dessa fall upphöra senast när den unge fyller 18 år.

Ett beslut om fortsatt vård enligt LVU kan överklagas av den enskilde hos länsrätten (20 §).

Ett beslut att vård enligt LVU skall upphöra är inte detsamma som att pågående behandling skall avbrytas. En av de frågor som nämnden har att ta ställning till när de prövar om LVU-vård kan upphöra är om vården kan fortsätta i frivilliga former med samtycke av den enskilde.

I proposition 1979/80:1 anförs bl. a. följande beträffande vårdtider (s. 582).

I fråga om ungdomar som bereds vård på grund av sitt eget beteende kan som regel kortare vårdtider förutses. I enlighet med vad som har förordats i den allmänna motiveringen har det för dessa fall getts en uttrycklig bestämmelse i LVU om en halvårsvis omprövning av beslutet om vård med stöd av LVU såvida vården inte redan dessförinnan har kunnat avslutas. Socialnämnden skall således inom sex månader från dagen för verkställighet av beslutet och därefter senast var sjätte månad pröva frågan om vården skall upphöra. Som har framgått av den allmänna motiveringen skall vård som har beslutats innan den unge fyller 18 år kunna fortsätta även därefter. Omprövningen av vårdbehovet skall i dessa liksom i andra fall avse frågan om de omständigheter som nödvändiggjort vården alltjämt består.

Bestämmelserna i 1 § tredje stycket LVU avser de fall då frågan om vård kommer under rättens prövning efter det att den unge har fyllt 18 år. Bestämmelserna syftar bl. a. till att öppna möjlighet att i stället för påföljd för brott bereda unga i åldersgruppen 18–20 år vård inom socialtjänsten. Det blir här fråga om en vid beslutstillfället gjord avvägning mellan olika behandlingsalternativ.

Har rätten funnit att vård bör beredas den unge med stöd av lagen, skall den omprövning som därefter sker i nämnden avse frågan om det kvarstår ett sådant vårdbehov som gör fortsatt vård med stöd av lagen nödvändig eller om vården skall upphöra. Det ligger i sakens natur att nämnden därvid inte på nytt skall ta ställning till den av rätten gjorda avvägningen mellan olika behandlingsalternativ.

Som jag framhöll inledningsvis är det den unges behandlingsbehov som skall bestämma hur länge vården skall bestå. Det kan finnas anledning att påpeka att om ett särskilt behandlingsprogram har fastställts för den unge som varar längre än sex månader, så är detta givetvis en omständighet som nämnden får beakta när den skall pröva om vården enligt LVU skall upphöra eller inte. Ett gynnsamt behandlingsresultat bör inte äventyras av att nämnden förklarar vård enligt LVU upphörd.

Frågan om vårdtider har också behandlats i lagrådsremissen (s. 20 bil. 4 till prop. 1979/80:1).

Utskottet

Vistelsebegreppet i socialtjänstlagen

I *motion 1983/84:1212* av *Margareta Gard (m)* föreslås att vistelsebegreppet enligt socialtjänstlagen blir föremål för vidare utredning och att åtgärder

vidtas i syfte att undvika särskild betalning för kommuner med kriminalvårdsanstalter. Motionären tar bl. a. upp den situationen att missbrukare placeras på behandlingshem med stöd av 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.

Som framgår av redogörelsen ovan (s. 3–6) är det vistelsekommunen som har det yttersta ansvaret för att alla i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. Detta ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän. Staten svarar för alla med vården förenade kostnader när någon är intagen i kriminalvårdsanstalt. Den enskilde har dock rätt att på samma villkor som gäller för andra få ekonomisk hjälp eller bistånd inom socialtjänsten.

Den nya principen om vistelsekommunens ansvar har medfört vissa tolkningsproblem. I vissa fall är det oklart vilken kommun som skall anses vara vistelsekommun. Den enskilde kan därigenom tvingas vända sig till flera kommuner innan han får den hjälp han är berättigad till. Ett annat problem är, som också påpekas i motionen, att vissa kommuner kan få en särskilt stor belastning. Det kan vara turistorter, kommuner med stora kriminalvårdsanstalter eller sjukhus etc.

Utskottet delar motionärens uppfattning om behovet av att få frågan om ansvarsfördelningen mellan berörda kommuner bättre klarlagd. Utskottet har vid tidigare behandling av hithörande frågor (se ovan s. 6) förutsatt att socialberedningen kommer att ta upp dessa och om så erfordras framlägga förslag till ändring. Utskottet har vidare pekat bl. a. på möjligheten att träffa frivilliga överenskommelser rörande kostnadsfördelningen i de fall vissa kommuner drabbas särskilt hårt. Socialberedningen kommer nu inom kort att slutföra sitt arbete. Utskottet, som vill understryka vikten av att frågan om vistelsebegreppets ekonomiska konsekvenser ges erforderlig belysning, anser med hänsyn härtill att motion 1983/84:1212 inte bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionen avstyrks således.

Kommunalt stöd till politiska ungdomsorganisationer

I *motion 1983/84:2242 av Margareta Gard (m) och Gullan Lindblad (m)* och *motion 1983/84:2251 av Olof Johansson (c)* begärs klargörande av de lagliga möjligheterna för kommuner och landstingskommuner att ge ekonomiskt stöd till politiska ungdomsorganisationer.

Utskottet har som ovan nämnts (s. 11) vid tidigare behandling av ett likartat motionsyrkande uttalat att de politiska ungdomsorganisationerna bedriver ett utomordentligt betydelsefullt arbete bland ungdomen och att det är angeläget att de även fortsättningsvis kan komma i åtnjutande av kommunalt ekonomiskt stöd. Utskottet framhöll samtidigt att man vid socialtjänstlagens tillkomst inte avsett att begränsa den tidigare av riksdagen medgivna befogenheten att lämna ekonomiskt stöd till denna form av ungdomsverksamhet.

Utskottet har i denna fråga samma uppfattning som tidigare. Den omständigheten att socialtjänstlagen – som till hela sin uppbyggnad avviker väsentligt från den tidigare lagstiftningen – saknar en direkt motsvarighet till det tidigare stadgandet i 3 § barnavårdslagen bör således inte uppfattas som en förändring av rättsläget.

Som redovisats ovan har kammarrätten i Stockholm hösten 1983 avgjort tre mål där frågan om kommunalt stöd till politiska ungdomsorganisationer varit föremål för prövning (s. 9). Domarna ger vid handen att en kommun alltjämt får ge bidrag till de politiska ungdomsorganisationerna enligt samma principer som gäller för andra ungdomsorganisationer. Stödet skall dock avse den personlighetsutvecklande och samhällsfostrande verksamheten. Stöd till ungdomsorganisationernas rent partipolitiska verksamhet har däremot betraktats som förtäckt partistöd. Eftersom partistöd bara får utgå i den form som anges i lagen (1969:596) om kommunalt partistöd blir ett sådant beslut olagligt.

Den tveksamhet som märkts på många håll i fråga om möjligheterna att ge kommunalt ekonomiskt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna framstår således som i viss mån obefogad. Att gränsdragningsproblem kan uppstå torde vara oundvikligt. Sådana måste ha förekommit även på barnavårdslagens tid. Ledning för utformning av stödet får därför sökas i domstolarnas bedömningar av överklagade beslut.

Skulle rättspraxis utveckla sig i annan riktning än utskottet här antagit är utskottet berett att överväga erforderlig komplettering av socialtjänstlagen. Enligt utskottets mening har det dock inte framkommit något som f. n. visar på ett behov av särskild lagstiftning i frågan.

Som tidigare har redovisats (s. 10) ingår det vidare i socialberedningens uppdrag att studera formerna för och innehållet i samverkan mellan socialnämnderna och föreningslivet och överväga möjligheterna för en intensifierad samverkan. 1983 års demokratiberedning skall kartlägga bl. a. de modeller för partistöd som i praktiken tillämpas i kommuner och landstingskommuner. Utskottet utgår från att även stödet till de politiska ungdomsorganisationerna kommer att belysas i detta utredningsarbete. Motion 1983/84:2242 och motion 1983/84:2251 påkallar därför ingen åtgärd från riksdagens sida och avstyrks.

Utredning i barnavårdsärenden

I *motion 1983/84:330 av Kerstin Anér (fp)* begärs att socialstyrelsen skall få i uppdrag att skyndsamt utarbeta riktlinjer för barnavårdsutredningar och för handläggning av ärenden som gäller sexuella övergrepp mot barn.

Utredningar i barnavårdsärenden är en av de mest angelägna och känsliga uppgifter som socialnämnden har. Det är utomordentligt viktigt att de handläggs med största omsorg. Samtidigt måste de ofta färdigställas under stor tidspress med hänsyn till barnets säkerhet och den press det innebär för parterna att vänta på besked.

Sexuella övergrepp mot barn har uppmärksammats alltmer de senaste åren. De – visserligen något knapphändiga – uppgifter om förekomsten av sexuella övergrepp mot barn som finns inger oro. Problemet måste därför tas på allvar. Det motstånd mot att se och ingripa mot sexuella övergrepp inom familjen som socialstyrelsen beskrivit (se ovan s. 14) måste undanröjas. Kunskaperna och medvetenheten om problemet måste ökas så att vuxna i barnets omgivning kan ingripa till barnets skydd. Även inom socialtjänsten behövs bättre kunskaper om hur man skall hantera dessa svåra ärenden.

Som tidigare har redovisats (s. 15) pågår inom socialstyrelsen ett projekt rörande incest och andra sexuella övergrepp mot barn. I maj 1984 kommer man att ge ut en informationsskrift som berör olika sätt att arbeta med dessa frågor. Socialstyrelsen har emellertid redan tidigare angett vissa allmänna riktlinjer för handläggningen av bl. a. denna typ av ärenden. Både vid sexuella övergrepp och vid fall av annan allvarlig misshandel av barn är det av största betydelse att socialnämnden ingriper snabbt. Nämnden är som tidigare nämnts skyldig att utan dröjsmål inleda en utredning (jfr ovan s. 12). Läkarundersökning bör ske omedelbart, både för att kontrollera om barnet behöver vård och för att säkra bevisning som kan göra det möjligt att utreda vad som hänt barnet. Enligt utskottets mening bör dessutom polisanmälan alltid göras i de allvarliga fall det här är fråga om, både av utredningsskäl och av hänsyn till risken för nya brott. Det kan tilläggas att sekretesslagen (1980:100) innehåller ett särskilt undantag för anmälan om sexuella övergrepp och vissa andra brott mot underåriga (14 kap. 2 §).

Utskottet anser i likhet med motionären att det är av största betydelse att socialtjänstens tjänstemän får ett kvalificerat stöd i arbetet med barn som far illa och deras familjer. Det är viktigt att socialstyrelsen i sin verksamhet genom metodutveckling, utfärdande av riktlinjer och fortlöpande information bidrar till detta stöd. Utskottet vill understryka vikten av att socialstyrelsens ovannämnda projekt rörande sexuella övergrepp mot barn bedrivs skyndsamt och att en redovisning sker av omfattningen av problemet och av metoder att komma till rätta med det.

Utskottet vill i övrigt hänvisa till de ovan (s. 12–15) redovisade skrifterna från socialstyrelsen med riktlinjer för bl. a. barnavårdsutredningar. Utskottet förutsätter att styrelsen också i fortsättningen kommer att ägna stor uppmärksamhet åt dessa frågor.

Med hänvisning till det anförda får motion 1983/84:330 anses besvarad och avstyrks.

Umgängesrätt vid förbud att flytta barn

I *motion 1983/84:787 av Lena Öhrsvik (s)* hemställs att riksdagen beslutar att regeln om förbud för vårdnadshavaren i 28 § socialtjänstlagen att flytta barnet kompletteras med bestämmelser om vem som kan fatta beslut om umgängesrätt.

Som ovan har redovisats (s. 15) får socialnämnd enligt 28 § socialtjänstlagen förbjuda vårdnadshavare att flytta ett barn från ett annat enskilt hem där barnet stadigvarande bor och fostras. Förutsättningen är att flyttningen innebär en inte obetydlig risk för att barnets kroppsliga eller själsliga hälsa skadas om det skiljs från hemmet. Förbud kan meddelas både när barnet har vistats i familjehem efter en frivillig överenskommelse och när barnet har placerats i hemmet med stöd av ett beslut enligt LVU som sedan har upphört. Flyttningsförbud får meddelas för viss tid eller t. v. Flyttningsförbud kan i praktiken bli bestående för lång tid.

När socialtjänstlagen behandlades i riksdagen framhöll utskottet att syftet med bestämmelsen är att bevaka barnets bästa. Vårdnadshavarens intresse av att få bestämma över barnets vistelseort måste vika när det kommer i strid med vad som är bäst för barnet.

I LVU regleras olika situationer när ett barn kan skiljas från vårdnadshavaren. I denna lag finns noggrant reglerat vilka befogenheter socialnämnden har under pågående LVU-vård, bl. a. att reglera vårdnadshavarens rätt till umgänge. 28 § socialtjänstlagen saknar sådana bestämmelser vilket innebär att det i dessa fall saknas regler i vart fall i två avseenden. Det finns ingen bestämmelse enligt vilken nämnden kan besluta om formerna för att vårdnadshavaren skall få träffa barnet. Inte heller finns någon bestämmelse enligt vilken vårdnadshavaren kan begära att få träffa barnet och, om socialnämnden avslår framställningen, få avslagsbeslutet prövat av domstol.

En anledning för socialnämnden att iaktta viss försiktighet i dessa ärenden är att socialnämnden till skillnad från i LVU-fallen inte har möjlighet att påkalla handräckning för att återföra barnet till familjehemmet om vårdnadshavaren inte återlämnar det frivilligt (jfr 18 § första stycket LVU). Den enda möjligheten för nämnden att ingripa mot detta är att vidta åtgärder enligt LVU. Det förutsätter emellertid att villkoren för vård enligt LVU är uppfyllda, vilket inte alltid är fallet.

Att barn som av någon anledning vistas i familjehem så långt det är möjligt bereds tillfälle att ha kontakt med sina biologiska föräldrar är viktigt. Lagregleringen bör vara så utformad att kontakten mellan föräldrar och barn underlättas. Att bristande reglering medför att kontakten hindras kan inte godtas. Bestämmelsen om flyttningsförbud bör därför kompletteras med regler om föräldrarnas umgänge med barnet. Denna fråga ingår dock i socialberedningens uppdrag. Enligt vad utskottet har erfarit kommer beredningen att under sommaren avge ett delbetänkande som behandlar frågor beträffande vård av unga, varvid bl. a. denna fråga kommer att tas upp. Motion 1983/84:787 påkallar därför ingen åtgärd av riksdagen och avstyrks.

Rätten för unga över 15 år att föra talan enligt socialtjänstlagen

I *motion 1983/84:1643 av Lena Öhrsvik (s)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär lagförslag som skapar klarhet beträffande de i motionen påtalade oförenliga bestämmelserna i socialtjänstlagen och föräldrabalken. I motionen hänvisas till ett mål i regeringsrätten där socialnämnds beslut om bistånd till en 16-årig flicka i form av placering i familjehem upphävdes av rätten då flickans vårdnadshavare motsatte sig placeringen.

Förhållandet mellan föräldrar och barn regleras i föräldrabalken, bl. a. i 6 kap. där reglerna om vårdnad finns. Ett barn står fram till dess det fyller 18 år eller dessförinnan gifter sig under vårdnad av bägge eller den ene av sina föräldrar. Vårdnaden kan också anförtros en eller två särskilt förordnade förmyndare. Med vårdnad avses det juridiska ansvaret för barnets personliga förhållanden, vari bl. a. ingår att besluta i fråga om barnets uppfostran, var det skall vistas m. m. Normalt innebär vårdnaden också den faktiska omvårdnaden av barnet, den dagliga omsorgen.

Reglerna om vårdnad innebär ingen total bestämmanderätt. På olika ställen i lagstiftningen finns bestämmelser om att barnet i vissa fall skall tillfrågas eller att det själv får råda. I föräldrabalken förekommer olika åldersgränser efter vilka barnet självt får avgörandet i vissa frågor, t. ex. 12, 15 och 16 år. Först när barnet fyller 18 år blir det helt rättsligt oberoende.

En av socialtjänstlagens viktigaste utgångspunkter är att insatserna skall präglas av frivillighet och självbestämmande. Lagen innehåller därför endast få och noggrant reglerade bestämmelser om att nämnden får vidta åtgärder utan den enskildes samtycke. I LVU regleras när socialnämnden kan ingripa beträffande unga utan samtycke av vårdnadshavaren och den unge själv när han fyllt 15 år.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det i och för sig får anses normalt att tonåringar opponerar sig mot sina föräldrar. Ofta är det en naturlig del av den unges frigörelse. I en del fall blir konflikterna mellan föräldrarna och tonåringen svårare. Speciella förhållanden kan samverka med de normala generationsmotsättningarna. Föräldrarna kan själva ha problem eller det kan föreligga en annan konflikt inom familjen, exempelvis en kulturkonflikt. Föräldrarna kan vara invandrare från ett land med en kultur som väsentligt skiljer sig från vår medan barnen är uppvuxna i Sverige och till stor del anammat svenska värderingar. För dessa barn och föräldrar kan frigörelseprocessen bli extra svår.

I de flesta fall kan konflikter mellan tonåringar och föräldrar lösas inom familjen. Ibland behövs hjälp av någon utomstående. Samhället ställer då upp med olika resurser, t. ex. PBU. Det är också socialtjänstens uppgift att hjälpa de unga och deras föräldrar. Socialtjänsten kan bistå på olika sätt. Man kan ställa upp med rådgivning i olika former. Ibland kan den unge och hans föräldrar behöva komma ifrån varandra för en kortare eller längre tid. Socialtjänsten kan då hjälpa till med de praktiska arrangemangen. Om familjen saknar egna medel kan den få bistånd även ekonomiskt.

Det är en svår och grannlaga uppgift att avgöra när en konflikt är en del i en normal frigörelseprocess och när förhållandena är så allvarliga att det är motiverat att låta den unge flytta hemifrån mot föräldrarnas vilja. Ett sådant beslut kan inte fattas utan en grundlig utredning. Utredningen måste vara allsidig och opartisk och ske med garanti att alla rättssäkerhetsaspekter blir beaktade. Det är tveksamt om framför allt rättssäkerhetskraven kan tillgodoses i en beslutsprocess som inte följer samma stränga krav som t. ex. den enligt LVU. Därtill kommer att ett beslut om bistånd till en underårig inte bör få komma i konflikt med föräldrabalkens grundläggande regler om vårdnaden.

När den unge skiljs från hemmet utan vårdnadshavarens samtycke förlorar vidare denne möjligheten att ta det ansvar för och utöva den tillsyn över barnet som vårdnadshavaren enligt 6 kap. 2 § föräldrabalken har rätt och skyldighet att utöva. När ett barn är omhändertaget enligt LVU övertar socialnämnden en del av vårdnadshavarens ansvar. Om socialtjänsten medverkade till att den unge flyttade från vårdnadshavaren utan dennes samtycke vid sidan av LVU skulle frågan om ansvaret för den unge vara olöst.

Utskottet delar motionärens uppfattning att det är angeläget att få klarlagt hur man skall tolka socialtjänstlagens regel om talerätt för barn över 15 år mot bakgrund av föräldrabalkens bestämmelser. Som framgått av det ovan anförda är detta dock en komplicerad fråga, som kräver ytterligare överväganden.

Som tidigare har redovisats (s. 18) har utredningen om barnens rätt i uppdrag att vidare utreda frågan om talerätt för barnet i bl. a. mål om vårdnad och mål enligt socialtjänstlagen. Utredningen skall samråda med socialberedningen vad avser socialtjänstlagen. Beredningen har i uppdrag bl. a. att följa och utvärdera socialtjänstreformen. Utskottet förutsätter att den i motionen aktualiserade frågan kommer att tas upp inom ramen för utredningsarbetet och att förslag presenteras till de ändringar och förtydliganden som erfordras. Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motion 1983/84:1643.

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

I *motion 1983/84:2493 av Nils Carlshamre m. fl. (m)* hemställs *dels* att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådan ändring i 1 § andra stycket 2 lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) att i lagen införs åtgärdsmöjligheterna föreskrifter rörande den unges levnadsförhållanden samt övervakning *(yrkande 11), dels* att riksdagen beslutar att 1 § andra stycket 2 i lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) skall ha följande lydelse: Den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för fara genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat därmed jämförbart beteende *(yrkande 12), dels* att riksdagen hos

regeringen skyndsamt begär förslag om sådan ändring i lag om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) att utvidgade möjligheter ges att under längre tid än sex månader kvarhålla unga missbrukare för vård *(yrkande 13)*.

Utskottet har i många sammanhang uttalat att det är mycket angeläget att socialnämnderna genom tidiga ingripanden kan bryta en pågående destruktiv utveckling till följd av missbruk hos unga. Vilka medel som skall stå till nämndens förfogande har emellertid varit och är alltjämt föremål för en omfattande diskussion.

I barnavårdslagen fanns som ovan redovisats (s. 20) möjlighet för nämnden bl. a. att meddela föreskrifter om den unges levnadsförhållanden och att besluta om övervakning. När möjligheten till övervakning avskaffades uttalade utskottet (SoU 1979/80:44) bl. a. att hela förslaget om socialtjänstreformen vilade på den förutsättningen att socialtjänsten skall hjälpa den enskilde i samförstånd med honom. Utskottet ansåg avsteg från denna princip inte böra komma i fråga annat än på grund av särskilda, tungt vägande skäl.

Enligt vad utskottet har inhämtat är socialberedningen i färd med en genomgripande omarbetning av LVU. Utskottet utgår från att beredningen vid detta arbete bl. a. överväger behovet av att införa ytterligare möjligheter till ingripanden från socialnämndens sida. I avvaktan på resultatet av beredningens arbete har riksdagen enligt utskottets mening inte anledning att överväga några initiativ rörande ändringar i LVU. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion 1983/84:2493 yrkande 11.

När det gäller de allmänna förutsättningarna för vård enligt LVU finns en skillnad mellan de fall då den unge omhändertas på grund av yttre förhållanden (1 § andra stycket 1) och när han omhändertas på grund av sitt eget beteende (2 i samma paragraf). För att någon skall kunna omhändertas till följd av sitt eget beteende krävs "allvarlig fara" för hans hälsa eller utveckling, medan det räcker med "fara" för att någon skall omhändertas på grund av yttre förhållanden. Motivet till denna distinktion är att bestämmelserna om omhändertagande på grund av eget beteende är tillämpliga på framför allt äldre barn, tonårsungdomar med sociala anpassningssvårigheter och att inte varje missbruk liksom inte heller varje brottslig gärning bör få medföra så långtgående åtgärder som vård med stöd av lagen kan komma att innebära. Detta är en avvägning mellan den unges rätt till självbestämmande och den rätt till adekvat vård och behandling som bestämmelserna avser att tillförsäkra honom i en situation då han inte själv förmår bryta en kriminell eller annars destruktiv utveckling.

Som ovan redovisats är socialberedningen i färd med en genomgripande omarbetning av LVU. Utskottet kan mot denna bakgrund inte tillstyrka att riksdagen nu beslutar om principiella ändringar i samma lag. Motion 1983/84:2493 yrkande 12 avstyrks därför.

Beträffande vårdtiden enligt LVU gäller att när den unge vårdas för sitt eget beteende – alltså i fall när han beretts vård med stöd av 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket LVU – socialnämnden inom sex månader skall pröva om LVU-vården skall upphöra. Sedan skall frågan om upphörande prövas fortlöpande var sjätte månad. Vården kan i dessa fall pågå till dess den unge fyller 20 år. Har det då inte gått sex månader sedan rätten beslutade om vård eller sedan nämnden senast prövade frågan om upphörande kan vården fortsätta till dess det har gått sex månader. Vid omprövningen av vården skall nämnden ta ställning till om vården kan fortsätta i frivillig form så att LVU-vården kan upphöra. Motivet till regeln om omprövning är målsättningen i socialtjänstreformen att all vård och behandling så långt möjligt skall ske i frivillig form.

Frågan om vårdtidens längd har tidigare diskuterats i olika sammanhang, både då det gäller ungdomar som bereds vård med stöd av LVU och då det gäller äldre missbrukare som vårdas enligt LVM. Utskottet utgår därför från att socialberedningen kommer att ge en allsidig belysning av denna fråga och om så visar sig påkallat föreslå ändrade regler. I avvaktan på resultatet av beredningens arbete bör motion 1983/84:2493 yrkande 13 inte föranleda någon riksdagens åtgärd och avstyrks.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *vistelsebegreppet i socialtjänstlagen*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1212,
2. beträffande *kommunalt stöd till politiska ungdomsorganisationer*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2242 och motion 1983/84:2251,
3. beträffande *utredning i barnavårdsärenden*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:330,
4. beträffande *umgängesrätt vid förbud att flytta barn*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:787,
5. beträffande *talerätt för unga över 15 år*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1643,
6. beträffande *föreskrifter rörande den unges levnadsförhållanden m. m.*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2493 yrkande 11,
7. beträffande *förutsättningar för vård enligt LVU*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2493 yrkande 12,
8. beträffande *vårdtid för unga missbrukare*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2493 yrkande 13.

Stockholm den 10 april 1984

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Lilly Bergander (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Ulla Tillander (c), Maria Lagergen (s), Anita Persson (s), Ingvar Eriksson (m), Inga Lantz (vpk), Aina Westin (s) och Yvonne Sandberg-Fries (s).

Reservationer

Kommunalt stöd till politiska ungdomsorganisationer (mom. 2 i hemställan)

1. av Rune Gustavsson (c) och Ulla Tillander (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Den tveksamhet" och slutar med "och avstyrks" bort ha följande lydelse:

Genom de avgöranden som förekommit hos kammarrätten i Stockholm har viss osäkerhet skapats i fråga om möjligheterna att ge kommunalt ekonomiskt stöd till de politiska ungdomsorganisationerna. Oklarheten gäller bl. a. vad som skall avses med "personlighetsutvecklande och samhällsfostrande verksamhet" samt "partipolitisk verksamhet".

Enligt utskottets mening kan det inte göras gällande, att politiska ungdomsorganisationer syftar till att bedriva partipolitisk verksamhet. Det skulle i så fall förutsätta inte bara självständighet i förhållande till de politiska partierna utan också självständigt deltagande i politiska val. Däremot kan inte politisk informationsverksamhet riktad till ungdomar genom de politiska ungdomsförbunden betecknas som partipolitisk verksamhet. Utskottet anser mot denna bakgrund att den skolning i politisk demokrati, som bedrivs av de politiska ungdomsförbunden, är sådan samhällsfostrande verksamhet som är berättigad till kommunalt ekonomiskt stöd. Denna uppfattning bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa:

2. beträffande *kommunalt stöd till politiska ungdomsorganisationer* att riksdagen med anledning av motion 1983/84:2242 och motion 1983/84:2251 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Föreskrifter rörande den unges levnadsförhållanden m. m. (mom. 6 i hemställan)

2. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (samtliga m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Enligt vad utskottet har" och slutar med "yrkande 11" bort ha följande lydelse:

I en pågående destruktiv utveckling främst till följd av missbruk är det enligt utskottets mening viktigt med tidiga ingripanden. Sådana är bevisligen

verkningsfulla enär de stödjande och hjälpande åtgärderna insätts innan missbruket antagit så grava former att endast ett omhändertagande kan bryta utvecklingen. I den gamla barnavårdslagen fanns ett batteri av lindrigare hjälpåtgärder som ansågs kunna sättas in i tidiga skeden. Utskottet anser att liknande möjligheter bör stå till socialtjänstens förfogande för stöd och hjälp till familjer där barn råkat in i en missbrukssituation. Regeringen bör därför skyndsamt förelägga riksdagen förslag till sådan ändring av LVU att i lagen införs åtgärdsmöjligheterna föreskrifter rörande den unges levnadsförhållanden samt övervakning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 6 bort hemställa:

6. beträffande *föreskrifter rörande den unges levnadsförhållanden m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2493 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Förutsättningar för vård enligt LVU (mom. 7 i hemställan)

3. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (samtliga m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Som ovan redovisats" och slutar med "yrkande 12 avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Erfarenheterna av LVU sedan dess tillkomst är att många unga nu inte kan omhändertas förrän sociala, medicinska och psykiska skador redan inträtt, detta för att uppfylla lagens krav om "allvarlig fara". Utskottet anser att den omständigheten att en ung människa genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller annat jämförbart beteende löper fara är en tillräcklig grund för insättande av lämpliga åtgärder. Specialindikationen i 1 § andra stycket 2 LVU bör därför ändras så att ordet "allvarlig" utgår.

dels att utskottet under mom. 7 bort hemställa:

7. beträffande *förutsättningar för vård enligt LVU*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2493 yrkande 12 beslutar anta följande

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga skall ha nedan angivna lydelse

Nuvarande lydelse	*Utskottets förslag*
1 §	
Den som är under 18 år skall beredas vård med stöd av denna lag, om det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom och, när den unge har fyllt 15 år, av honom själv.	
Vård skall beredas den unge om	
1. brister i omsorgen om honom eller något annat förhållande i hemmet medför fara för hans hälsa eller utveckling eller	
2. den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för *allvarlig* fara genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat därmed jämförbart beteende.	2. den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för fara genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat därmed jämförbart beteende.
Vård med stöd av andra stycket 2 får även beredas den som har fyllt 18 men inte 20 år, om vård inom socialtjänsten med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är uppenbart lämpligare än annan vård.	

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

Vårdtid för unga missbrukare (mom. 8 i hemställan)

4. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (samtliga m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 31 som börjar med "Frågan om vårdtidens" och slutar med "och avstyrks" bort ha följande lydelse:

Vårdtiderna i LVU är alltför korta för att det skall vara möjligt att genomföra kvalificerade behandlingsprogram. Det är rimligt att vårdtiden omfattar den tid som åtgår för att vården skall kunna nå sitt syfte. Det bör därför inom ramen för LVU stadgas en längsta vårdtid om 12 månader som kan förlängas beroende på uppnått behandlingsresultat och inte med hänsyn till den unges medicinska och psykiska status vid prövningstillfället. Utskottet anser således att regeringen skyndsamt bör framlägga förslag om ändrade

och längre vårdtider i LVU. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa:

8. beträffande *vårdtid för unga missbrukare*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2493 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Innehållsförteckning

Sammanfattning 1
Motionsyrkanden 1
Allmän bakgrund 2
Vistelsebegreppet i socialtjänstlagen 3
Kommunalt stöd till politiska ungdomsorganisationer 6
Utredning i barnavårdsärenden 11
Umgängesrätt vid förbud att flytta barn 15
Rätten för unga över 15 år att föra talan enligt socialtjänstlagen 17
Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) 19
Föreskrifter rörande den unges levnadsförhållanden samt övervakning 20
Förutsättningar för vård enligt LVU på grund av den unges eget beteende 21
Vårdtid för unga missbrukare 22
Utskottet 23
Utskottets hemställan 31
Reservationer 32
1. Kommunalt stöd till politiska ungdomsorganisationer (mom. 2 i hemställan) av (c) 32
2. Föreskrifter rörande den unges levnadsförhållanden m. m. (mom. 6 i hemställan) av (m) 32
3. Förutsättningar för vård enligt LVU (mom. 7 i hemställan) av (m) 33
4. Vårdtid för unga missbrukare (mom. 8 i hemställan) av (m) 34

minab/gotab 78384 Stockholm 1984